

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgment in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/ her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgment shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.

=====

મધ્યપ્રદેશ રાજ્ય

વિરુદ્ધ

સલીમ ઉર્ફે ચમારુ અને અન્ય

૧૩/૦૭/૨૦૦૫

[અરજિત પસાયત અને એસ.એચ. કાપડિયા, ન્યાયમૂર્તિઓ]

ભારતીય દંડ સંહિતા, ૧૮૬૦:

કલમ ૩૦૭ અને ૩૩૩ તથા ૩૦૭/૩૪ અને ૩૩૩/૩૪ – આરોપીએ

ફરજ પરના પોલીસ કોન્સ્ટેબલ પર હુમલો કર્યો – તેની ગરદન પર છરીથી

ઘજાઓ પહોંચાડી – ટ્રાયલ કોર્ટ દ્વારા દોષિત ઠેરવવામાં આવ્યા અને ૫ વર્ષની

સખત કેદની સજા ફટકારવામાં આવી – હાઈકોર્ટે સજા ઘટાડીને માત્ર સાત

મહિના જેટલી પહેલેથી ભોગવેલી અવધિ સુધી મર્યાદિત કરી – ઠરાવવામાં

આવ્યું કે, કથિત ગુનાઓ અત્યંત ગંભીર પ્રકૃતિના છે અને હાઈકોર્ટ સમક્ષ

દોષસિદ્ધિને પડકારવામાં આવી ન હતી - ગુનાની પ્રકૃતિ અને તે જે રીતે આચરવામાં આવ્યો હતો તે ધ્યાનમાં રાખીને યોગ્ય સજા આપવી એ દરેક અદાલતની ફરજ છે - સજા સંબંધિત બાબત પર જ સુનાવણી કરવા માટે મામલો હાઈકોર્ટને પરત મોકલવામાં આવ્યો - સજા નિર્ધારણ.

ફરિયાદી, જે એક પોલીસ કોન્સ્ટેબલ છે, તેને જાનથી મારી નાખવાના ઈરાદાથી તેની ગરદન પર ધારદાર હથિયાર વડે હુમલો કરવા બદલ અને ધારદાર હથિયાર વડે સ્વેચ્છાએ ગંભીર ઈજા પહોંચાડીને તેને તેની જાહેર ફરજ બજાવતા અટકાવવા બદલ આરોપી-પ્રતિવાદીઓ વિરુદ્ધ અન્ય બાબતોની સાથે ભારતીય દંડ સંહિતાની કલમ ૩૦૭ અને ૩૩૩ હેઠળ કાર્યવાહી કરવામાં આવી હતી. ટ્રાયલ કોર્ટે આરોપી-પ્રતિવાદી નંબર ૨ ને કલમ ૩૦૭ અને ૩૩૩ હેઠળ અને આરોપી-પ્રતિવાદી નંબર ૨ ને કલમ ૩૦૭/૩૪ અને ૩૩૩/૩૪ હેઠળ દોષિત ઠેરવ્યા અને તેમાંથી દરેકને પ્રથમ ગુના માટે ૫ વર્ષની સખત કેદ અને બીજા ગુના માટે ૪ વર્ષની સખત કેદ તેમજ દંડની સજા ફટકારી. અપીલ પર, હાઈકોર્ટે સજા ઘટાડીને કસ્ટોડિયલ સમયગાળા જેટલી કરી જે લગભગ સાત મહિના હતી, એમ અવલોકન કરીને કે આરોપીઓ ઓછી આવક ધરાવતા જૂથના અશિક્ષિત વ્યક્તિઓ હતા અને ગુનો આચરતી વખતે ૨૩ વર્ષની વયના હતા.

રાજ્ય દ્વારા દાખલ કરવામાં આવેલી વર્તમાન અપીલમાં એવી દલીલ કરવામાં આવી હતી કે ગુનાઓ તદ્દન ગંભીર પ્રકૃતિના હતા અને હાઇકોર્ટે અયોગ્ય સહાનુભૂતિ દર્શાવવી જોઈતી ન હતી.

અપીલનો નિકાલ કરતા અને મામલો હાઇકોર્ટને પરત મોકલતા, કોર્ટે:

ઠરાવ્યુ: ૧. પ્રસ્તુત કેસમાં, એ નોંધવું જરૂરી છે કે કથિત ગુનાઓ અત્યંત ગંભીર પ્રકૃતિના છે અને હાઇકોર્ટ સમક્ષ દોષસિદ્ધિને પડકારવામાં આવી ન હતી. અપૂરતી સજા લાદવા માટેની અયોગ્ય સહાનુભૂતિ ન્યાય પ્રણાલીને વધુ નુકસાન પહોંચાડશે જે કાયદાની અસરકારકતામાં જનતાના વિશ્વાસને નબળો પાડશે અને સમાજ આવા ગંભીર જોખમો હેઠળ લાંબો સમય ટકી શકશે નહીં. ગુના માટે આપવામાં આવતી સજા અપ્રસ્તુત ન હોવી જોઈએ પરંતુ તે જે અત્યાચાર અને ક્રૂરતા સાથે ગુનો આચરવામાં આવ્યો છે તેને અનુરૂપ અને સુસંગત હોવી જોઈએ, ગુનાની ગંભીરતા જાહેર ધૂણાને પાત્ર હોવી જોઈએ અને તે "ગુનેગાર વિરુદ્ધ ન્યાય માટેના સમાજના પોકાર" નો પ્રતિસાદ આપતી હોવી જોઈએ. [૫૬૫- એચ; ૫૬૬- એચ]

સેવક પેરુમલ વગેરે વિરુદ્ધ તમિલનાડુ રાજ્ય, એઆઈઆર (૧૯૯૧) એસસી ૧૪૬૩, પર આધાર રાખવામાં આવ્યો.

ડેનિસ કાઉન્સિલ એમસીજીદોથા વિરુદ્ધ કેલિફોર્નિયા રાજ્ય, ૪૦૨
યુએસ ૧૮૩:૨૮ એલ.ડી. ૨ડી ૭૧૧, નો સંદર્ભ આપવામાં આવ્યો.

૨.૧. ગુનાહિત હોવા માટે પ્રયત્ન એ અંતિમ કાર્ય હોવું જરૂરી નથી. જો
ત્યાં ઈશદો અને તેના અમલીકરણમાં કોઈ પ્રત્યક્ષ કૃત્ય હાજર હોય તો તે
કાયદાની દ્રષ્ટિએ પૂરતું છે. ભારતીય દંડ સંહિતાની કલમ ૩૦૭ આરોપીના કૃત્ય
અને તેના પરિણામ વચ્ચે તફાવત કરે છે. કલમ ૩૦૭ હેઠળ દોષસિદ્ધિને યોગ્ય
ઠેરવવા માટે, એ જરૂરી નથી કે મૃત્યુ નિપજાવવા માટે સક્ષમ શારીરિક ઈજા
પહોંચાડવામાં આવી હોય; જો ત્યાં ઈશદો અને તેના અમલીકરણમાં કોઈ પ્રત્યક્ષ
કૃત્ય હાજર હોય તો તે પૂરતું છે. તેથી, ભારતીય દંડ સંહિતાની કલમ ૩૦૭ હેઠળ
આરોપીને માત્ર એટલા માટે મુક્ત કરી શકાય નહીં કારણ કે ભોગ બનનારને
પહોંચાડવામાં આવેલી ઈજાઓ સામાન્ય ઈજાના સ્વરૂપની હતી. [૫૬૭- એફ,
જી, એચ; ૫૬૮- એ]

મહારાષ્ટ્ર રાજ્ય વિરુદ્ધ બલરામ બામા પાટીલ અને અન્ય, [૧૯૮૩] ૨
એસસીઆર ૨૮; ગિરિજા શંકર વિરુદ્ધ ઉત્તર પ્રદેશ રાજ્ય, [૨૦૦૪] ૩
એસસીસી ૭૯૩ અને આર. પ્રકાશ વિરુદ્ધ કર્ણાટક રાજ્ય, જેટી (૨૦૦૪) ૨
એસસી ૩૪૮, પર આધાર રાખવામાં આવ્યો.

સરજુ પ્રસાદ વિરુદ્ધ બિહાર રાજ્ય, એઆઈઆર (૧૯૬૫) એસસી ૮૪,
પર આધાર રાખવામાં આવ્યો.

૨.૨. કલમ ૩૦૭ સજાના સંદર્ભમાં બે પરિસ્થિતિઓ સાથે સંબંધિત છે.
પ્રથમ, જે કોઈ પણ વ્યક્તિ એવા ઈરાદા અથવા જ્ઞાન સાથે અને એવી
પરિસ્થિતિઓમાં કોઈ કૃત્ય કરે છે કે, જો તે તે કૃત્ય દ્વારા મૃત્યુ નિપજાવે, તો તે
ખૂન માટે દોષિત ઠરે, તેને કોઈપણ વર્ણનની કેદની સજા કરવામાં આવશે જે દસ
વર્ષ સુધીની હોઈ શકે છે, અને તે દંડને પણ પાત્ર થશે; અને બીજું, જો આવા
કૃત્ય દ્વારા કોઈ વ્યક્તિને ઈજા થાય છે તો ગુનેગાર કાં તો આજીવન કેદ અથવા
પ્રથમ ભાગમાં દર્શાવ્યા મુજબની સજા એટલે કે ૧૦ વર્ષ માટે જવાબદાર રહેશે.
કલમ ૩૩૩ માટે આપવામાં આવેલી મહત્તમ સજા કોઈપણ વર્ણનની કેદ છે જેની
અવધિ ૧૦ વર્ષ સુધી લંબાવી શકાય છે અને સાથે દંડ ભરવાની જવાબદારી પણ
છે. દરેક કિસ્સામાં મહત્તમ સજા તે ગંભીરતા દર્શાવે છે, જે સંબંધિત ગુનાઓ
સાથે જોડાયેલી છે. કમનસીબે, હાઈકોર્ટે આ પાસાઓને ધ્યાનમાં રાખ્યા નથી.
[૫૬૮- ઈ- એફ]

૩. હાઈકોર્ટ માત્ર સજાને લગતી બાબતની સુનાવણી કરશે, અને તેની
સમક્ષ રજૂ કરવામાં આવનારા પરિબલો પર વિચાર કરશે અને ચુકાદામાં દર્શાવેલ
સિદ્ધાંતોને ધ્યાનમાં રાખીને સજાના પ્રશ્નનો નિર્ણય કરશે. [૫૬૮- જી]

ફોજદારી અપીલ અધિકારક્ષેત્ર: ફોજદારી અપીલ સંખ્યા ૮૨૨/૨૦૦૫.

મધ્યપ્રદેશ હાઈકોર્ટના ૦૨/૦૭/૨૦૦૩ ના રોજ ફોજદારી અપીલ સંખ્યા સંખ્યા ૨૬૭/૨૦૦૩ માં આપેલા ચુકાદા અને આદેશ પરથી.

અપીલકર્તા વતી એન.એમ. ઘટોટે અને સાથે સી.ડી. સિંઘ, આર.કે. સિંઘ, કુમારી કિરણ સુવર્ણ અને સંજય કુમાર સિંઘ.

પ્રતિવાદીઓ વતી મોહન પાંડે, વી.એન. પાંડે, કુમારી સ્નેહ મિશ્રા, એસ.એસ. બંધોપાધ્યાય, સૈયદ અલી અહમદ, સૈયદ તનવીર અહમદ અને કુમારી મોના રાજવંશી

કોર્ટનો ચુકાદો ન્યાયમૂર્તિ અરજિત પસાયત દ્વારા જાહેર કરવામાં આવ્યો હતો:

લીવ મંજૂર કરવામાં આવે છે.

આ એક બીજું દુઃખદ ઉદાહરણ છે જ્યાં મધ્યપ્રદેશ હાઈકોર્ટના વિદ્વાન સિંગલ જજ સાહેબે, પરિણામોથી સંપૂર્ણપણે અજાણ રહીને, કસ્ટોડિયલ સજાને પહેલેથી ભોગવેલી અવધિ સુધી ઘટાડવાનો નિર્દેશ આપતો આદેશ પસાર કર્યો છે. અમને આવા મોટી સંખ્યામાં કેસો મળ્યા છે જેનો નિકાલ ખૂબ જ સાધારણ

અને યાંત્રિક રીતે કરવામાં આવ્યો છે જેમાં સજાના પ્રશ્ન અંગે વિચારશક્તિનો ઉપયોગ થયાના કોઈ પુરાવા નથી

પ્રતિવાદીઓ (જેમને હવે પછી 'આરોપી' તરીકે ઓળખવામાં આવશે) એ ભારતીય દંડ સંહિતા, ૧૮૬૦ (ટુંકમાં 'આઈપીસી') ની કલમ ૨૯૪, ૩૦૭, ૩૩૩ અને ૫૦૬ (II) હેઠળ શિક્ષાપાત્ર ગુનાઓ કરવા બદલ ટ્રાયલનો સામનો કર્યો હતો. આરોપ એવો હતો કે ૦૨/૦૪/૨૦૦૨ ના રોજ રાત્રે ૯ વાગ્યાની આસપાસ હરદા રેલ્વે સ્ટેશનના પ્લેટફોર્મ નંબર ૨ અને ૩ પરના બુકસ્ટોલ પાસે જાહેર સ્થળે, તેઓએ કોન્સ્ટેબલ ફરિયાદી ઉમેશ સિંહ સાથે ગેરવર્તણૂક કરી અને અશ્લીલ શબ્દોમાં ગાળો આપી. તેઓએ તેને જાનથી મારી નાખવાની ધમકી આપીને ગુનાહિત ધાકધમકી આપી હતી. આરોપી દીપક ઉર્ફે દીપુ પર ફરિયાદીને જાનથી મારી નાખવાના ઇરાદાથી તેની ગરદનની જમણી બાજુએ ધારદાર હથિયાર વડે હુમલો કરવા બદલ અને ધારદાર હથિયાર વડે સ્વેચ્છાએ ગંભીર ઈજા પહોંચાડીને જાહેર સેવકને તેની જાહેર ફરજ બજાવતા અટકાવવા બદલ ભારતીય દંડ સંહિતાની કલમ ૩૦૭ અને ૩૩૩ હેઠળ ગુનો કરવા માટે આરોપ મૂકવામાં આવ્યો હતો. આરોપી સલીમ ઉર્ફે ચમારુ પર કલમ ૩૪ ની સહાયથી કલમ ૩૩૩ અને ૩૦૭ હેઠળ આરોપ મૂકવામાં આવ્યો હતો. વિદ્વાન ત્રીજા અધિક સેશન્સ જજ, હોશંગાબાદે આરોપી સલીમ ઉર્ફે ચમારુને કલમ ૩૪ સાથે પંચાતા કલમ ૩૦૭ અને કલમ ૩૪ સાથે પંચાતા કલમ ૩૩૩ હેઠળ શિક્ષાપાત્ર

ગુનો કરવા બદલ દોષિત ઠેરવ્યા હતા. તેને અનુક્રમે પાંચ વર્ષ અને ચાર વર્ષની સખત કેદની સજા ફટકારવામાં આવી હતી. પ્રથમ નામના ગુના માટે રૂ. ૧,૦૦૦ નો દંડ પણ કસૂરના સંજોગોમાં વધારાની સજાની શરત સાથે અને બીજા નામના ગુના માટે રૂ. ૨૫૦ નો દંડ કસૂરના સંજોગોમાં વધારાની સજાની શરત સાથે લાદવામાં આવ્યો હતો. આરોપી દીપક કલમ ૩૦૭ અને ૩૩૦ આઈપીસી હેઠળ શિક્ષાપાત્ર ગુનાઓ માટે દોષિત ઠર્યો હતો અને તેને અનુક્રમે પાંચ અને ચાર વર્ષની કસ્ટોડિયલ સજા સાથે અનુક્રમે રૂ. ૧,૦૦૦ અને રૂ. ૫૦૦ નો દંડ કસૂરના સંજોગોમાં વધારાની સજાની શરત સાથે ભોગવવાનો નિર્દેશ આપવામાં આવ્યો હતો. આરોપી વ્યક્તિઓએ ફોજદારી અપીલ સંખ્યા ૨૬૭/૨૦૦૩ દાખલ કરી હતી. અપીલની સુનાવણી વખતે આરોપી વ્યક્તિ તરફથી હાજર રહેલા વિદ્વાન વકીલે રજૂઆત કરી હતી કે દંડની રકમ જમા કરવામાં આવી છે અને તેઓએ લગભગ છ મહિના ૨૩ દિવસની કસ્ટોડિયલ સજા ભોગવી હોવાથી નરમાશ દર્શાવવી જોઈએ. એ નોંધવું જરૂરી છે કે દોષસિદ્ધિને પડકારવામાં આવી ન હતી. હાઈકોર્ટે શોધી કાઢ્યું કે આરોપી વ્યક્તિઓ ઓછી આવક ધરાવતા જૂથના અશિક્ષિત વ્યક્તિઓ છે અને ગુનો આચરતી વખતે તેઓ ૨૩ વર્ષની વયના હતા તે હકીકતને ધ્યાનમાં લેતા, કેદની સજા પહેલેથી ભોગવેલી અવધિ સુધી ઘટાડવાને પાત્ર છે. તે મુજબ અપીલનો નિકાલ કરવામાં આવ્યો હતો.

અપીલકર્તા-રાજ્યના વિદ્વાન વકીલે રજૂઆત કરી હતી કે ગુનાઓ સ્વભાવે તદ્દન ગંભીર હતા અને તેથી, હાઇકોર્ટ દ્વારા બતાવવામાં આવેલી અયોગ્ય સહાનુભૂતિ અને તે પણ સ્પષ્ટપણે અસમર્થિત આધારો પર, ટકી શકે તેમ નથી.

તેના જવાબમાં, પ્રતિવાદીઓના વિદ્વાન વકીલે રજૂઆત કરી હતી કે હાઇકોર્ટે વાસ્તવિક પરિસ્થિતિઓની નોંધ લીધી છે અને દર્શાવેલ કારણો સજામાં ઘટાડાને ન્યાયી ઠેરવે છે. વધુમાં એવી રજૂઆત કરવામાં આવી હતી કે દર્શાવેલ કારણો સિવાય અન્ય આધારો પણ આરોપી વ્યક્તિઓ દ્વારા સજામાં ઘટાડો કરવાની તેમની અરજને પુષ્ટિ આપવા માટે સેવામાં લેવામાં આવ્યા હતા. આની હાઇકોર્ટ દ્વારા નોંધ લેવામાં આવી નથી.

અપૂરતી સજા લાદવા માટેની અયોગ્ય સહાનુભૂતિ ન્યાય પ્રણાલીને વધુ નુકસાન પહોંચાડશે જે કાયદાની અસરકારકતામાં જનતાના વિશ્વાસને નબળો પાડશે અને સમાજ આવા ગંભીર જોખમો હેઠળ લાંબો સમય ટકી શકશે નહીં. તેથી, ગુનાની પ્રકૃતિ અને તે જે રીતે અમલમાં મૂકવામાં આવ્યો હતો અથવા આચરવામાં આવ્યો હતો વગેરેને ધ્યાનમાં રાખીને યોગ્ય સજા આપવી એ દરેક અદાલતની ફરજ છે. આ સ્થિતિ સેવક પેરુમલ વગેરે વિરુદ્ધ તમિલનાડુ રાજ્ય,

એઆઈઆર (૧૯૯૧) એસસી ૧૪૬૩ માં આ અદાલત દ્વારા સ્પષ્ટપણે જણાવવામાં આવી હતી.

દરેક કેસની હકીકતો અને સંજોગોને યોગ્ય ધ્યાન આપ્યા પછી, ગુના માટે આપવામાં આવતી યોગ્ય અને ઉચિત સજા નક્કી કરવા માટે, અદાલત દ્વારા નિષ્પક્ષ રીતે ખરેખર સંબંધિત સંજોગોના આધારે જે સંજોગોમાં ગુનો આચરવામાં આવ્યો છે તે ઉગ્ર અને શમનકારી પરિબળો અને સંજોગોને અત્યંત સાવચેતીપૂર્વક સંતુલિત કરવાના હોય છે. આપું સંતુલન સાધવાનું કાર્ય ખરેખર મુશ્કેલ કાર્ય છે. ડેનિસ કાઉન્સિલ એમસીજીદૌથા વિરુદ્ધ કેલિફોર્નિયા રાજ્ય: ૪૦૨ યુએસ ૧૮૩:૨૮ એલડી ૨ડી ૭૧૧ માં ખૂબ જ યોગ્ય રીતે સૂચવવામાં આવ્યું છે કે કોઈપણ ક્ષતિરહિત સૂત્ર શક્ય નથી જે અનંત વિવિધતાના સંજોગોમાં કે જે ગુનાની ગંભીરતાને અસર કરી શકે તેમાં ન્યાયી અને યોગ્ય સજા નક્કી કરવામાં વાજબી માપદંડ પૂરો પાડી શકે. કોઈપણ ક્ષતિરહિત સૂત્રની ગેરહાજરીમાં જે ગુનાની ગંભીરતાને ધ્યાનમાં લેવા માટેના વિવિધ સંજોગોનું યોગ્ય મૂલ્યાંકન કરવા માટે વાજબી માપદંડ માટે કોઈ આધાર પૂરો પાડી શકે, દરેક કેસની હકીકતોમાં વિવેકાધીન નિર્ણય જ એ એકમાત્ર રસ્તો છે જેના દ્વારા આવા ચુકાદાને સમાન રીતે અલગ પાડી શકાય છે.

ઉદ્દેશ્ય સમાજનું રક્ષણ કરવાનો અને યોગ્ય સજા લાદીને કાયદાના સ્વીકૃત ઉદ્દેશ્યને પ્રાપ્ત કરવામાં ગુનેગારને અટકાવવાનો હોવો જોઈએ. એવી અપેક્ષા રાખવામાં આવે છે કે અદાલતો સજા નિર્ધારણ પ્રણાલીને એવી રીતે ચલાવશે જેથી એવી સજા લાદવામાં આવે જે સમાજના અંતરાત્માને પ્રતિબિંબિત કરે અને સજાની પ્રક્રિયા જ્યાં કડક હોવી જોઈએ ત્યાં કડક હોવી જોઈએ.

ઘણા કિસ્સાઓમાં સામાજિક વ્યવસ્થા પર તેની અસરનો વિચાર કર્યા વિના સજા લાદવી એ વાસ્તવ માં નિર્થક કવાયત હોઈ શકે છે. ગુનાની સામાજિક અસર, દા.ત. જ્યાં તે સ્ત્રીઓ વિરુદ્ધના ગુનાઓ, ધાડ, અપહરણ, જાહેર નાણાંની ઉચાપત, રાજદ્રોહ અને નૈતિક અધઃપતન અથવા નૈતિક અપરાધ સાથે સંકળાયેલા અન્ય ગુનાઓ કે જેની સામાજિક વ્યવસ્થા અને જાહેર હિત પર મોટી અસર પડે છે, તેને નજરઅંદાજ કરી શકાય નહીં અને તે પોતે જ અનુકરણીય વર્તનની માંગ કરે છે. આવા ગુનાઓના સંબંધમાં માત્ર સમય વીતી જવાના કારણે અલ્પ સજા લાદીને અથવા વધુ પડતી સહાનુભૂતિપૂર્ણ વલણ અપનાવીને કોઈપણ ઉદાર વલણ લાંબા ગાળે પરિણામની દ્રષ્ટિએ વિપરીત અસર કરશે અને સામાજિક હિતની વિરુદ્ધ હશે જેની કાળજી લેવાની અને સજા નિર્ધારણ પ્રણાલીમાં રહેલી નિવારણની કડકતા દ્વારા મજબૂત બનાવવાની જરૂર છે.

જો અદાલત એવા ગુના માટે યોગ્ય સજા નહીં આપે જે માત્ર વ્યક્તિગત ભોગ બનનાર વિરુદ્ધ જ નહીં પરંતુ જે સમાજનો ગુનેગાર અને ભોગ બનનાર હિસ્સો છે તેની વિરુદ્ધ પણ આચરવામાં આવ્યો છે, તો અદાલત તેની ફરજમાં નિષ્ફળ જશે. ગુના માટે આપવામાં આવતી સજા અપ્રસ્તુત ન હોવી જોઈએ પરંતુ તે જે અત્યાચાર અને ફૂરતા સાથે ગુનો આચરવામાં આવ્યો છે તેને અનુરૂપ અને સુસંગત હોવી જોઈએ, ગુનાની ગંભીરતા જાહેર ધૂણાને પાત્ર હોવી જોઈએ અને તે "ગુનેગાર વિરુદ્ધ ન્યાય માટેના સમાજના પોકાર" નો પ્રતિસાદ આપતી હોવી જોઈએ.

એ નોંધવું જોઈએ કે કથિત ગુનાઓ અત્યંત ગંભીર પ્રકૃતિના છે. કલમ 309 ખૂન કરવાના પ્રયત્ન સાથે સંબંધિત છે. તે નીચે મુજબ વંચાય છે:

"જે કોઈ પણ વ્યક્તિ એવા ઈરાદા અથવા જ્ઞાન સાથે અને એવી પરિસ્થિતિઓમાં કોઈ કૃત્ય કરે છે કે, જો તે તે કૃત્ય દ્વારા મૃત્યુ નિપજાવે, તો તે ખૂન માટે દોષિત ઠરે, તેને કોઈપણ વર્ણનની કેદની સજા કરવામાં આવશે જે દસ વર્ષ સુધીની હોઈ શકે છે, અને તે દંડને પણ પાત્ર થશે; અને, જો આવા કૃત્ય દ્વારા કોઈ વ્યક્તિને ઈજા થાય છે, તો ગુનેગાર કાં તો (આજીવન કેદ) અથવા ઉપર મુજબ જણાવેલ સજા માટે જવાબદાર રહેશે."

આ કલમ હેઠળ દોષસિદ્ધિને યોગ્ય ઠેરવવા માટે, એ જરૂરી નથી કે મૃત્યુ નિપજાવવા માટે સક્ષમ શારીરિક ઈજા પહોંચાડવામાં આવી હોય. જોકે વાસ્તવમાં થયેલી ઈજાની પ્રકૃતિ ઘણીવાર આરોપીના ઈરાદા અંગે નિષ્કર્ષ પર આવવામાં નોંધપાત્ર મદદ કરી શકે છે, તેમ છતાં આવો ઈરાદો અન્ય સંજોગો પરથી પણ તારવી શકાય છે, અને કેટલાક કિસ્સાઓમાં, વાસ્તવિક જખમોના કોઈ સંદર્ભ વિના પણ શોધી શકાય છે. કલમ આરોપીના કૃત્ય અને તેના પરિણામ વચ્ચે તફાવત કરે છે. હુમલાનો ભોગ બનેલી વ્યક્તિના સંબંધમાં આવા કૃત્યનું કોઈ પરિણામ ન આવ્યું હોય, છતાં એવા કિસ્સાઓ હોઈ શકે છે જેમાં અપરાધી આ કલમ હેઠળ જવાબદાર હોય. એ જરૂરી નથી કે હુમલાનો ભોગ બનેલી વ્યક્તિને વાસ્તવમાં પહોંચાડાયેલી ઈજા સામાન્ય સંજોગોમાં તે વ્યક્તિનું મૃત્યુ નિપજાવવા માટે પૂરતી હોવી જોઈએ. અદાલતે જે જોવાનું છે તે એ છે કે શું કૃત્ય, તેના પરિણામને ધ્યાનમાં લીધા વગર, કલમમાં દર્શાવેલ ઈરાદા અથવા જ્ઞાન સાથે અને સંજોગોમાં કરવામાં આવ્યું હતું કે કેમ. ગુનાહિત હોવા માટે 'પ્રયત્ન' એ અંતિમ કાર્ય હોવું જરૂરી નથી. જો ત્યાં ઈરાદો અને તેના અમલીકરણમાં કોઈ પ્રત્યક્ષ કૃત્ય હાજર હોય તો તે કાયદાની દ્રષ્ટિએ પૂરતું છે.

કલમ ૩૦૭ હેઠળ દોષસિદ્ધિને યોગ્ય ઠેરવવા માટે એટલું પૂરતું છે કે જો ત્યાં ઈરાદો અને તેના અમલીકરણમાં કોઈ પ્રત્યક્ષ કૃત્ય હાજર હોય. એ જરૂરી

નથી કે મૃત્યુ નિપજાવવા માટે સક્ષમ શારીરિક ઈજા પહોંચાડવામાં આવી હોય. આ કલમ આરોપીના કૃત્ય અને તેના પરિણામ વચ્ચે તફાવત કરે છે. અદાલતે જોવાનું રહે છે કે શું કૃત્ય, તેના પરિણામને ધ્યાનમાં લીધા વગર, કલમમાં દર્શાવેલ ઈરાદા અથવા જ્ઞાન સાથે અને સંજોગોમાં કરવામાં આવ્યું હતું. તેથી, આઈપીસી ની કલમ ૩૦૭ હેઠળ આરોપીને માત્ર એટલા માટે મુક્ત કરી શકાય નહીં કારણ કે ભોગ બનનારને પહોંચાડવામાં આવેલી ઈજાઓ સામાન્ય ઈજાના સ્વરૂપની હતી.

આ સ્થિતિ મહારાષ્ટ્ર રાજ્ય વિરુદ્ધ બલરામ બામા પાટીલ અને અન્ય, [૧૯૮૩] ૨ એસસીસી ૨૮, ગિરિજા શંકર વિરુદ્ધ ઉત્તર પ્રદેશ રાજ્ય, [૨૦૦૪] ૩ એસસીસી ૭૯૩ અને આર. પ્રકાશ વિરુદ્ધ કર્ણાટક રાજ્ય, જેટી (૨૦૦૪) ૨ એસસી ૩૪૮ માં સ્પષ્ટ કરવામાં આવી હતી.

સરજુ પ્રસાદ વિરુદ્ધ બિહાર રાજ્ય, એઆઈઆર (૧૯૬૫) એસસી ૮૪૩ માં ફકરા ૬ માં અવલોકન કરવામાં આવ્યું હતું કે માત્ર એ હકીકત કે આરોપી દ્વારા વાસ્તવમાં પહોંચાડાયેલી ઈજાએ ભોગ બનનારના કોઈ મહત્વપૂર્ણ અંગને કાપ્યું નથી, તે પોતે જ કૃત્યને કલમ ૩૦૭ ના દાયરામાંથી બહાર રાખવા માટે પૂરતું નથી.

શું મારી નાખવાનો ઈરાદો હતો કે મૃત્યુ થશે તેવું જ્ઞાન હતું તે હકીકતનો પ્રશ્ન છે અને તે આપેલ કેસની હકીકતો પર આધાર રાખે છે. આરોપી દ્વારા પહોંચાડવામાં આવેલી ઈજા સામાન્ય અથવા નાની હતી તે સંજોગો પોતે જ આઈપીસી ની કલમ ૩૦૭ ના ઉપયોગને નકારી કાઢશે નહીં. નિર્ણાયક પ્રશ્ન ઈરાદો અથવા જ્ઞાન છે, જે તે કિસ્સામાં હોય તે મુજબ, અને ઈજાની પ્રકૃતિ નહીં. આઈપીસી ની કલમ ૩૩૩ અને ૩૨૫ વચ્ચેનો મૂળભૂત તફાવત એ છે કે કલમ ૩૨૫ ત્યારે આકર્ષાય છે જ્યારે ગંભીર ઈજા પહોંચાડવામાં આવે છે જ્યારે કલમ ૩૩૩ ત્યારે આકર્ષાય છે જો આવી ઈજા કોઈ જાહેર સેવકને પહોંચાડવામાં આવે.

કલમ ૩૦૭ સજાના સંદર્ભમાં બે પરિસ્થિતિઓ સાથે સંબંધિત છે. પ્રથમ, જે કોઈ પણ વ્યક્તિ એવા ઈરાદા અથવા જ્ઞાન સાથે અને એવી પરિસ્થિતિઓમાં કોઈ કૃત્ય કરે છે કે, જો તે તે કૃત્ય દ્વારા મૃત્યુ નિપજાવે, તો તે ખૂન માટે દોષિત ઠરે, તેને કોઈપણ વર્ણનની કેદની સજા કરવામાં આવશે જે દસ વર્ષ સુધીની હોઈ શકે છે, અને તે દંડને પણ પાત્ર થશે; અને બીજું, જો આવા કૃત્ય દ્વારા કોઈ વ્યક્તિને ઈજા થાય છે તો ગુનેગાર કાં તો આજીવન કેદ અથવા પ્રથમ ભાગમાં દર્શાવ્યા મુજબની સજા એટલે કે ૧૦ વર્ષ માટે જવાબદાર રહેશે. કલમ ૩૩૩ માટે આપવામાં આવેલી મહત્તમ સજા કોઈપણ વર્ણનની કેદ છે જેની અવધિ ૧૦ વર્ષ સુધી લંબાવી શકાય છે અને સાથે દંડ ભરવાની જવાબદારી પણ છે. દરેક

કિસ્સામાં મહત્તમ સજા તે ગંભીરતા દર્શાવે છે જે સંબંધિત ગુનાઓ સાથે જોડાયેલી છે. કમનસીબે, હાઇકોર્ટે આ પાસાઓને ધ્યાનમાં રાખ્યા નથી.

અમે સજાને લગતી બાબતની જ સુનાવણી કરવા માટે મામલો હાઇકોર્ટને પરત મોકલીએ છીએ. સામાન્ય રીતે, આ વિષય પરના સ્થાપિત કાયદાને ધ્યાનમાં રાખીને અમે મામલો બંધ કરી દીધો હોત. પરંતુ આરોપીઓના વિદ્વાન વકીલે રજૂઆત કરી હતી કે હાઇકોર્ટે અન્ય કેટલાક શમનકારી પરિબલોની નોંધ લીધી નથી જે વિચારણા માટે મૂકવામાં આવ્યા હતા અને દર્શાવેલ કારણોસર રાહત આપી હતી. હાઇકોર્ટ વિચારણા માટે મૂકવામાં આવનાર પરિબલો પર વિચાર કરશે અને ઉપર દર્શાવેલ સિદ્ધાંતોને ધ્યાનમાં રાખીને સજાના પ્રશ્નનો નિર્ણય કરશે.

તે મુજબ અપીલનો નિકાલ કરવામાં આવે છે.

અપીલનો નિકાલ કરવામાં આવ્યો.

This judgment has been translated using an AI-assisted translation tool.

=====

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgment in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/ her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgment shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.

=====